

LAPINLAHTI

Hyvinvointiraportti 2022

L A P I N L A H T I

Hyvinvointiraportin taustoja

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on määritelty painopistealueet ja tavoitteet vuosille 2021–2025. Tavoitteille on asetettu toimenpiteet ja seurantamittarit ja ne on koottu [hyvinvointisuunnitelmaan](#), joka on hyväksytty kunnanvaltuustossa 11/2021.
- Tässä raportissa tarkastellaan suunnitelman toteutumista ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa vuoden 2022 osalta. Raportissa nostetaan esille edistymisiä sekä kehitystä kaipaavia kohtia. Hyvinvointisuunnitelma laaditaan valtuustokaudeksi, joten kaikkia toimenpiteitä ei ole vielä aloitettu tai niiden edistäminen on kesken.
- Raportti esittelee painopistealueen kerrallaan ja loppuun on koottu HYTE-kertoimeen vaikuttavat mittarit sekä lyhyt yhteenveto. HYTE-kerroin kuvastaa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ja sen mukaan määräytyy vuosittain maksettava terveydenedistämisen valtionosuus.

L A P I N L A H T I

1. Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentyminen

Näihin kiinnitämme erityistä huomiota

- Järjestö- ja osallisuustyöllä on rakenteet ja vastuhenkilö.
- Lukiolaisten hyvinvointi ja yhteisöllisyys lisääntyy ja kukaan ei koe itseään yksinäiseksi.
- Nuorten, yläkoululaisten ja lukiolaisten sekä huoltajien vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät (yläkoulu).
- Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskeinot ovat systemaattisesti käytössä eri toimijoilla.
- Kuntalaiset ovat osallisia palvelujen suunnittelussa.

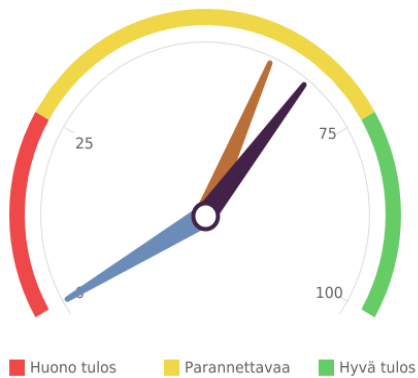
LAPINLAHTI

1. Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentyminen

Mitä on tehty

- Vuonna 2022 Lapinlahdella toimi 50 % työajalla osallisuuskoordinaattori.
- Lapinlahdelle laadittiin osallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025, mikä hyväksyttiin valtuustossa marraskuussa.
- Lukion toiminnassa oppilaiden hyvinvointi on lukuvuoden teemana.
- Ryhmäyttämistä on lukiossa lisätty.
- Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista on koulutettu kunnan henkilöstöä.
- Liikuntafoorumit (kunta + liikuntaseurat) ovat jatkaneet kokoontumisia säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa.

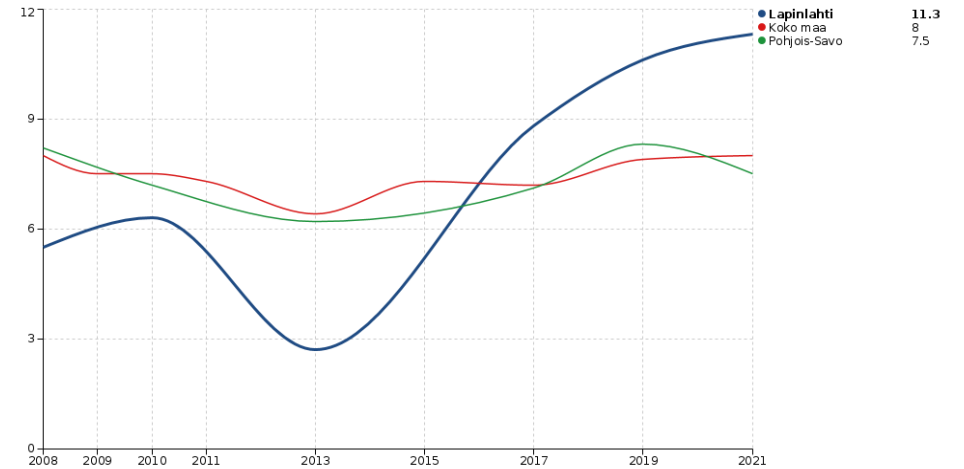
Kulttuurin TEA-viisari: Osallisuus

- Yhteistoiminta
- Vaikuttamistavat
- Kirjastojen tilat

Kulttuuriosallisuudessa kehitettävää on erityisesti yhteistoiminnassa. Yhteistoiminnalla käsitetään monialainen asiantuntijoista koostuva työryhmä sekä kulttuurifoorumi, johon kunta kutsuu kulttuurialan toimijat vähintään kerran vuodessa. Näillä toimilla pidetään huoli siitä, että kulttuuritoimintaa edistetään monitahoisesti kuntalaisia kuunnellen. **Molemmat yhteistoimintamuodot puuttuvat Lapinlahdelta.**

Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

	2019	2021
Pohjois-Savon hyvinvointialue	11	13,6
Koko maa	10,3	12,8
Lapinlahti	18,3	22,5

Lapinlahdella lukiolaisista isompi osaa **kokee yksinäisyyttä** kuin Pohjois-Savossa tai koko maassa keskimäärin. Samoin lukiolaisten keskuudessa on yleisempää, että he **eivät koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä**. Ilmiöt eivät ole samalla tavalla nähtävissä 8. ja 9. luokkien kouluterveyskyselyssä. Siksi yksinäisyyden ehkäisyyn on panostettava juuri lukiossa.

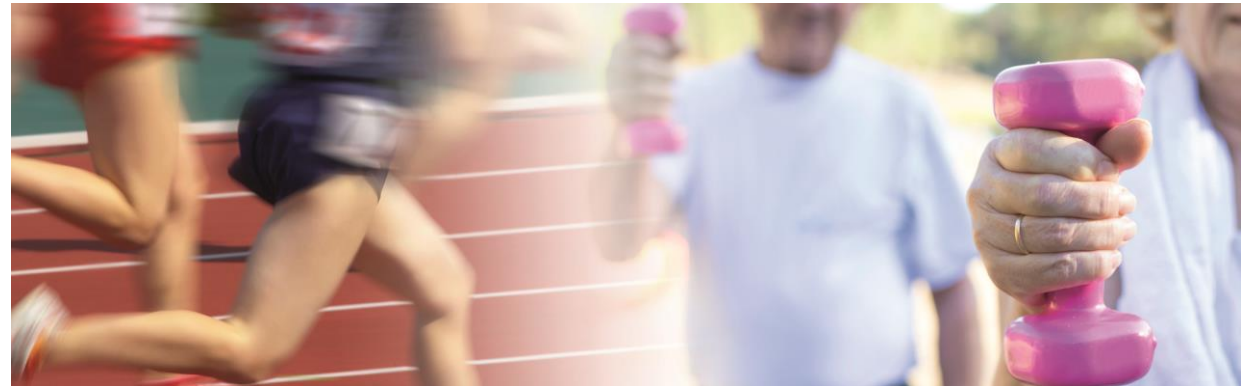

L A P I N L A H T I

2. Terveelliset elämäntavat, itsestä huolehtiminen ja toiminnallinen arki

Näihin kiinnitämme erityistä huomiota

- Arvioidaan päätösten vaikutukset.
- Ruokasuositusten mukainen syöminen lisääntyy.
- Ruokakasvatukseen sitoutuminen ja yhteistyö vahvistuu.
- Koululaiset ja opiskelijat syövät aamupalan.
- Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa lasten liikkumisen lisääntymiseksi.
- Jokainen liikkuu liikuntasuositusten mukaisesti; erityisesti vähän liikkuvat lapset, nuoret, aikuiset ja ikäihmiset.
- Kohdennetaan liikuntaa tukevat toimet erityisesti vähän liikkuviin.
- Koulu-uupumusta on vähemmän.
- Tuetaan lasten tervettä kasvua ja ylipainoisten määrä laskee.
- Lapsiperheille on riittävän tilavia asuntoja tarjolla.
- Tuetaan yksinhuoltajaperheiden lasten harrastamista.

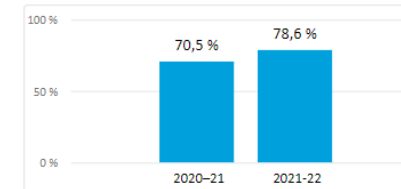
LAPINLAHTI 2. Terveelliset elämäntavat, itsestä huolehtiminen ja toiminnallinen arki

Mitä on tehty

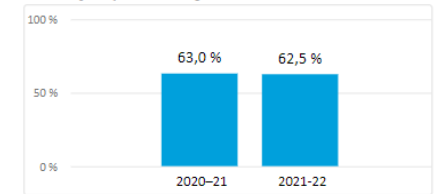
- Maistuva koulu on käynnistynyt Kokoava hankkeen puitteissa, pilottikouluina Alapitkä ja Nerkoo. Maistuvalla koululla tuetaan lasten ruokakasvatusta.
- Neuvokas perhe menetelmän käyttöä on tehostettu kouluterveydenhuollossa ja neuvolassa. Neuvokas perhe menetelmän tavoitteena on tukea perheiden terveitä elämäntapoja.
- Varhaiskasvatuksessa on aktiivisesti toimiva ruokakasvatustyöryhmä, joka kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Ruokakasvatusta on kehitetty suunnitelmallisesti: on aloitettu Sapere-koulutuksella 2018, jatkettu Ruokakunta-hankkeessa 2019–2021 ja Kokoava-hankkeessa 2021–2022.
- Varhaiskasvatus osallistuu Liikkuva varhaiskasvatus-ohjelmaan (entinen Ilo kasvaa liikkuen). Vuonna 2022 n. 40 varhaiskasvatuksen työntekijää on kouluttautunut Liikuntaleikkikoulu-ohjaajaksi. Lisäksi on ollut koulutus kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille motoristen taitojen havainnoista ja koulutus niille työntekijöille, jotka eivät osallistuneet Liikuntaleikkikoulu ohjaaja -koulutukseen.
- Kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä on järjestetty toiminnalliset perheillat syksyn 2022 aikana yhteistyössä Pohjois-Savon Liikunnan kanssa.
- Varhaiskasvatuksessa on liikuntavastaavien verkosto, joka on samalla Liikkuva varhaiskasvatus -hankkeen ohjausryhmä.
- Pohjois-Savon varhaiskasvatuksen liikuntavastaavien tapaamisiin on osallistunut kaksi työntekijää.
- Varhaiskasvatuksessa on käytössä Liikunnan vuosikello, joka on tehty Liikkuva varhaiskasvatus -hankkeessa 2022. Myös osassa kouluista on käytössä liikunnan vuosikello.

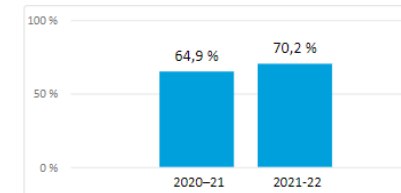
Strategia: Toimintaa ohjaavat suunnitelmat ja periaatteet

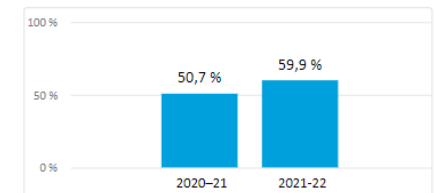
Olosuhteet: Aktiivisuutta edistävät tilat, ympäristöt ja välineet

Toiminta: Aktiivisuutta edistävä toiminta

Tuki: Aktiivisuutta tukeva yhteistyö

75,1-100,0% Hyvä tilanne

50,1-75,0 % Jonkin verran kehitettävää

25,1-50,0 % Paljon kehitettävää

0,0 -25,0 % Hyvin paljon kehitettävää

Liikkuva varhaiskasvatus -toimintamallilla on saatu **positiivista muutosta** varhaiskasvatuksen liikuntakulttuuriin. Lasten liikunnan määrä hoitopäivän aikana on lisääntynyt ja toimintatavat alkavat juurtua osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Hankkeelle saatiin jatkorahoitus vuodelle 2023. Kehitettävää on lasten ja vanhempien osallistamisessa sekä yhteistyön lisäämisessä eri toimijoiden kuten urheiluseurojen kanssa.

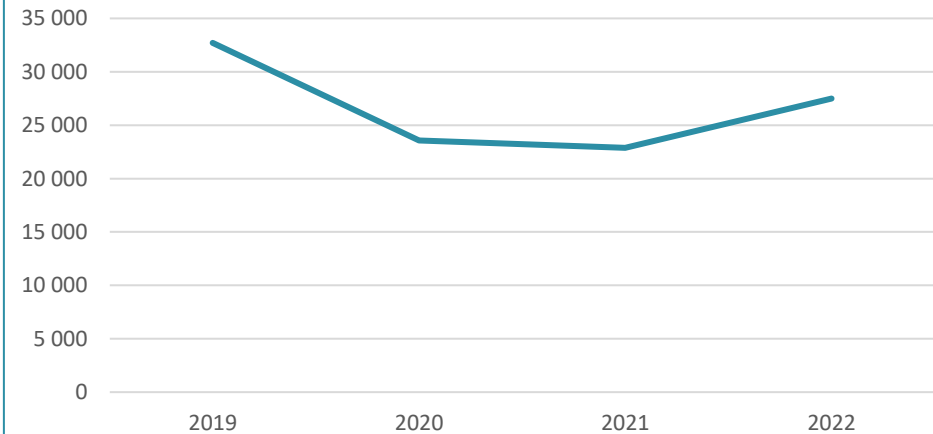

LAPINLAHTI 2. Terveelliset elämäntavat, itsestä huolehtiminen ja toiminnallinen arki

Mitä on tehty

- Lapinlahti on ollut mukana Kuopion seudun kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma 2022 laatimisessa. Ohjelmaan on määritelty kuntakohtaiset toimenpiteet kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi.
- Pohjois-Savon liikunta järjesti kouluilla henkilöstölle ohjaajakoulutusta keväällä 2022.
- Liikuntatoimen ja seurojen kanssa yhteistyössä pidettiin perheliikuntalauantait syyskuusta joulukuuhun 2022.
- Liikuntatoimi järjesti yhteistyössä Pohjois-Savon liikunnan kanssa alkeis- ja jatko - ohjaajakoulutusta kunnan henkilöstölle ja seuroille, jotka toimivat lasten ja nuorten kanssa keväällä ja syksyllä 2022.
- Move ohjausryhmä kokoontui keväällä 2022.
- Haminamäen kuntoportaat valmistuivat syksyllä 2022.

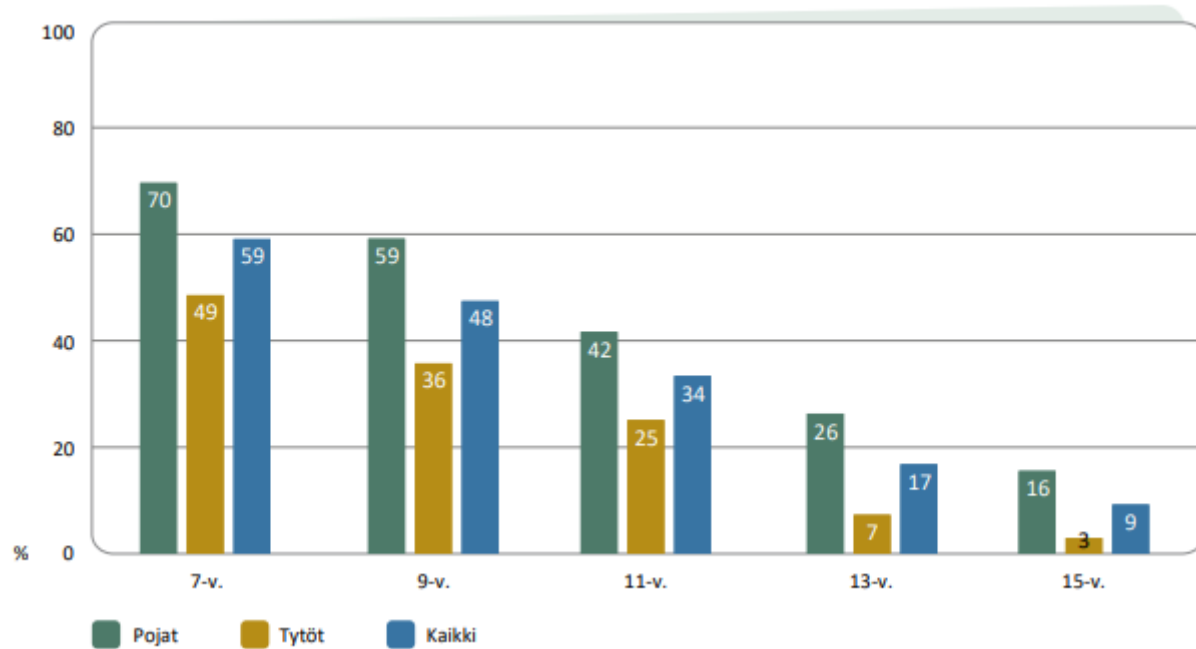
Kävijämäärät Lapinlahden sisäliikuntapaikoissa
2019-2022

Pahin korona-ajan notkahdus liikuntapaikkojen kävijämäärissä on taittunut mutta vielä ei olla saavutettu koronaa edeltävää tasoa. Liikuntapaikat ovat lapinlahtelaisille edelleen **maksuttomia**, joten huomio pitää keskittää muihin liikuntaa jarruttaviin tekijöihin.

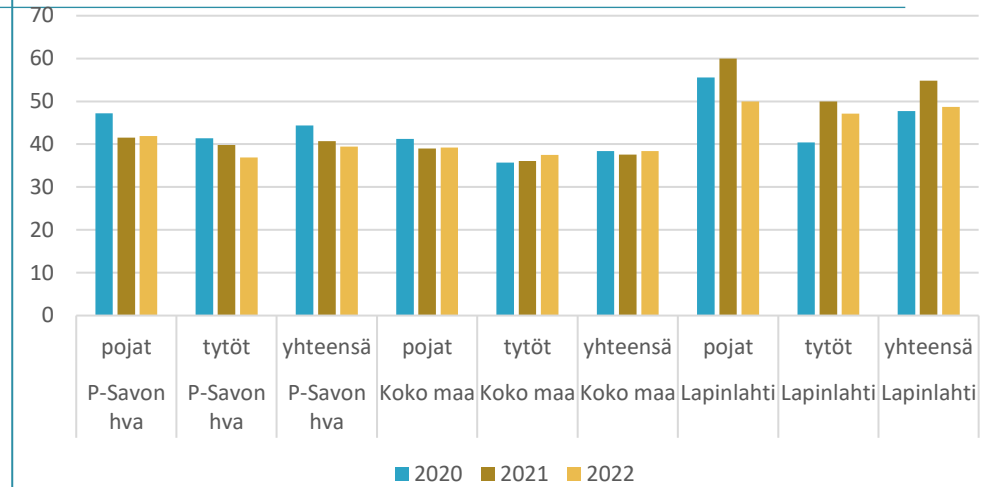
LAPINLAHTI

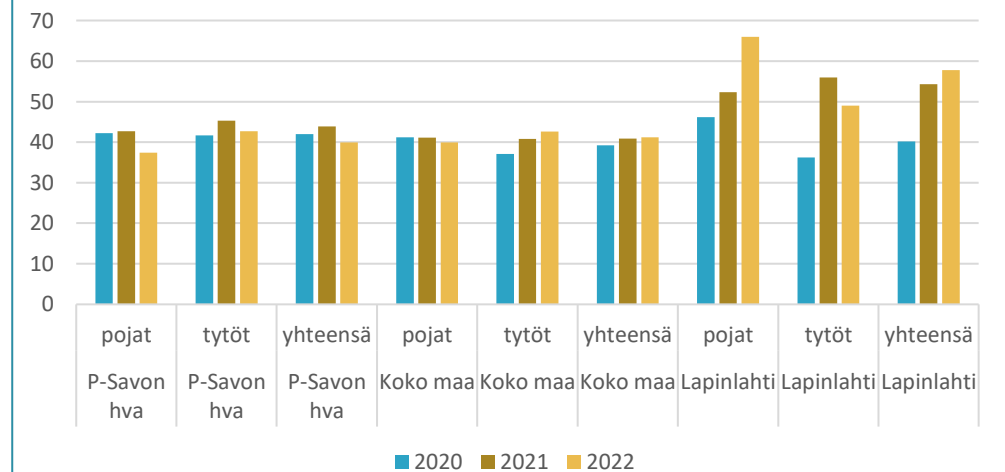
Liikkumissuosituksen saavuttaneiden lasten ja nuorten osuudet (%) (pojat n = 606, tytöt n = 789, yhteensä n = 1395), Kansallisen LIITU –tutkimuksen tuloksia.

Lapinlahdelta Nerkoon ja Alapitkän koulut ovat osallistuneet kansalliseen lasten liikkumista tutkivaan LIITU-tutkimukseen vuonna 2022. Koulukohtaisia tuloksia tutkimuksesta ei ole saatavilla mutta kansallisista tuloksista on havaittavissa, että **vain kolmasosa lapsista liikkuu suositusten mukaan**. Mitä vanhemmasta lapsesta on kyse sitä pienempi osuus saavuttaa tavoitteen. Tytöt liikkuvat vielä poikiakin vähemmän. Lapinlahdella **heikon fyysisen kunnon omaavia lapsia on enemmän** kuin Pohjois-Savossa tai koko maassa keskimäärin.

% 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

% 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

L A P I N L A H T I

3. Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen, turvallinen arki

Näihin kiinnitämme erityistä huomiota

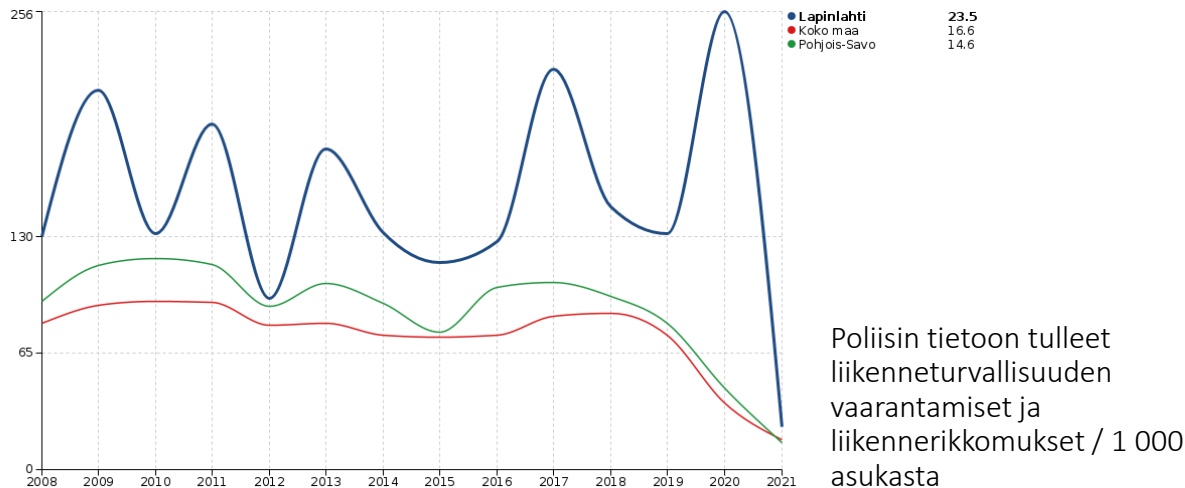
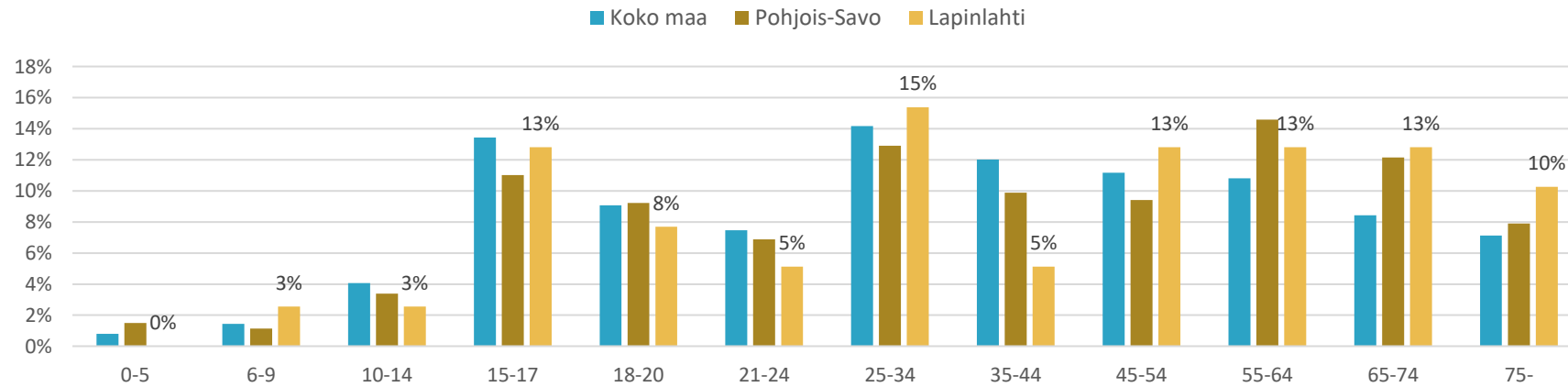
- Yhä useampi pysyy pystyssä ja ikääntyvät säilyttävät liikkumiskykynsä
- Lukiossa ei esiinny seksuaalista häirintää ja lukio on turvallinen ympäristö
- Liikennerikkomuksia ja rikoksia on vähemmän
- Ympäristö on terveellinen ja turvallinen

LAPINLAHTI 3. Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen, turvallinen arki

Tieliikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet ikäryhmittäin 2018-2022

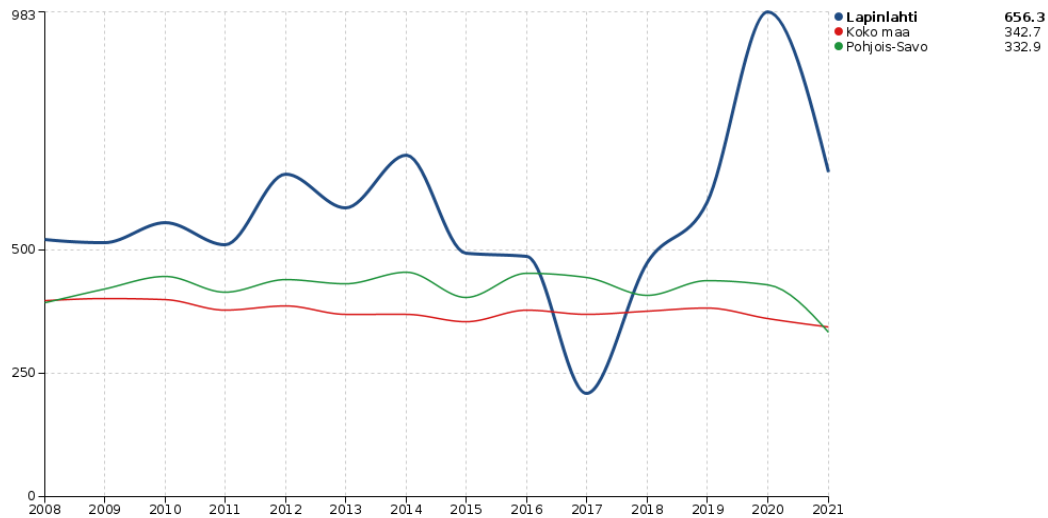
Tieliikenteessä **loukkaantuneissa korostuu 15-17-vuotiaiden ikäryhmä**. Myös iäkkäiden osuus tieliikenneonnettomuuksissa on suuri ottaen huomioon, että heille ei kerry työmatka-ajoa. Ikäihmisten ajokelpoisuuteen pitää kiinnittää huomiota ja tukea vaihtoehtoisia liikkumisen muotoja.

Lapinlahdella viitostien vaikutus on suuri poliisin liikenneturvallisuuden tilastoissa. Liikennetrikomukset kirjataan tapahtumapaikkakunnan ei henkilön kotipaikkakunnan mukaan. Liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennetrikomukset ovat kuitenkin **asennekysymyksiä**, joihin voidaan ja pitää vaikuttaa. Liikennekasvatus on alkaa lapsuudessa ja sitä voidaan kodin lisäksi edistää varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. **Liikennekasvatusta pitää edelleen kehittää.**

LAPINLAHTI 3. Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen, turvallinen arki

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä ovat **vähentyneet merkittävästi** Lapinlahdella. Silti hoitajaksoja on **kaksinkertainen määrä** Pohjois-Savoon ja koko maahan verrattuna. Laadukasta **kaatumisen ehkäisytyötä täytyy tehostaa edelleen.**

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Ehkäisevä päihdetyö
- Liikkumisen tukeminen
- Vajaaravitsemusriskin tunnistaminen
- Esteettömät ympäristöt

Mitä on tehty:

- Vanhuspalveluissa on jaettu runsaasti kaatumisen ehkäisymateriaalia ja otettu asia puheeksi.
- Ikäihmisille on jaettu liukuosteita.
- Kansalasiopiston kurssitarjonnassa runsaasti kursseja ja ryhmiä, jotka painottuvat ikäihmisten lihaskuntoharjoitteluun mm. tuolijumppia, allasryhmiä ja kuntosaliryhmiä.
- Eläkeläisjärjestöt toimivat aktiivisesti ja järjestävät myös liikunnallista toimintaa. Kävijöitä on runsaasti.

L A P I N L A H T I

4. Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäiseminen

Näihin kiinnitämme erityistä huomiota

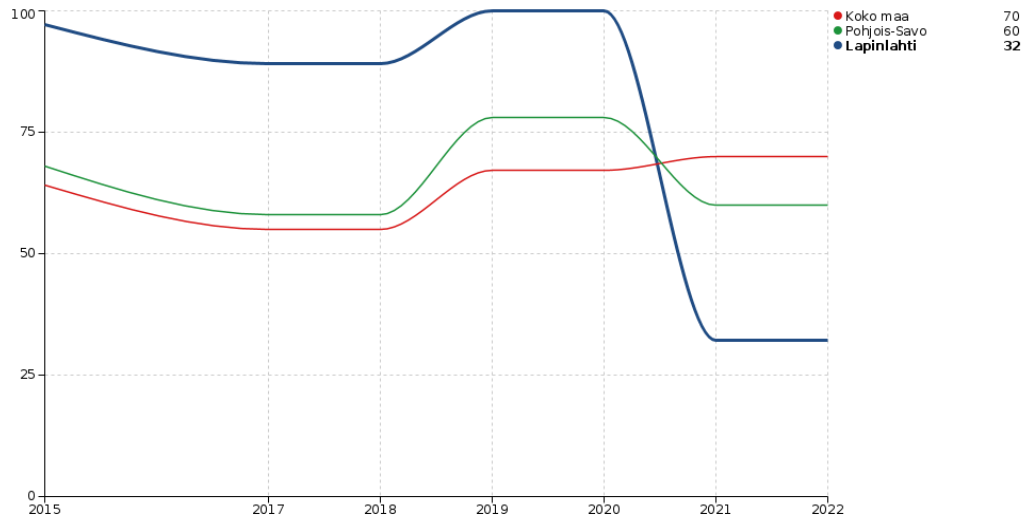
- Lasten ja nuoret kokevat mielenterveytensä paremmaksi, masennusoireilu vähenee.
- Vanhemmuustaidot vahvistuvat, tuetaan perheiden hyvinvointia.
- Tuetaan vanhempien jaksamista vanhempana.
- Alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä.
- Ennaltaehkäistään päihteiden aiheuttamia haittoja ja riippuvuuksia ja haitat vähenevät.
- Aikuiset kokevat mielenterveytensä paremmaksi.
- Työikäisten vuodeosasto-, sairaala- ja asumispalvelujen käyttö päihteiden vuoksi vähenee.
- Ennaltaehkäisevän päihdetyön rakenteet vahvistuvat ja kaiken ikäisiä koskettava jatkuva toiminta varmistuu.
- Raskauden aikaisen ja synnytyksen jälkeinen nikotiinittomuus lisääntyy.

LAPINLAHTI

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Oppilaan runsaat koulupoissaolot ennustavat koulupudokkuutta, mikä on yksi tekijä syrjäytymisen takana. Siksi koulupoissaoloihin puuttuminen ja etenkin niiden juurisyiden löytäminen ja syihin puuttuminen on tärkeää. **Tässä on vielä kehitettävää.**

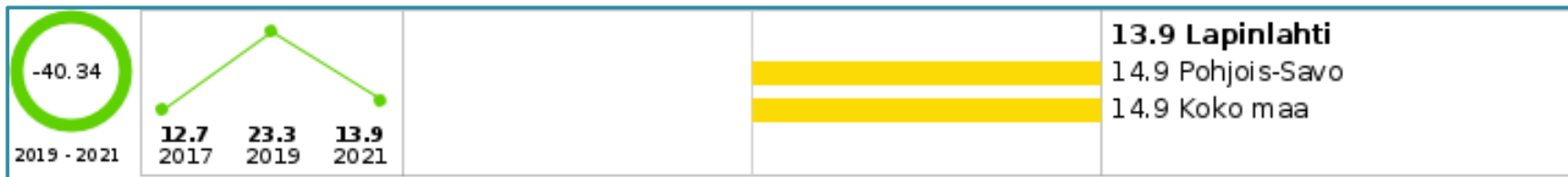
Tavoite	Tavoitteen saavuttamiseen tähtäävät toimenpiteet	Eteneminen
Lasten ja nuorten mielenterveyden varhainen tukeminen, masennusoireilu vähenee	Koulupoissaoloihin puuttumismallia kehitetään edelleen	Koulupoissaolojen seuranta huomioitu koulutyön seurannan kehittämisessä
	Prokoulutoimintamalli koulutus ja mallin käyttö samoin IPC ** käyttöön lievän tai keskivaikean masentuneiden nuorten tukemiseksi jatkuu	Henkilöstöä on koulutettu IPC:n käyttöön
	Masennusseula (RBDI**) on käytössä nuorille terveystarkastuksessa	Tehdään, jos tarve ilmenee tarkastuksessa
	Elämännhallintaryhmät nuorille käyttöön	Ei ole toteutunut
	Nuoren mielen ensiapu (NMEA) kouluttautuminen ja käyttö	NMEA koulutukseen osallistuttu monialaisesti
	Cool kids-menetelmä otetaan käyttöön; Mielenterveyden varhainen tuki lapsille ja nuorille, joilla on todettu ahdistusoireita	Yksi henkilö on koulutuksessa

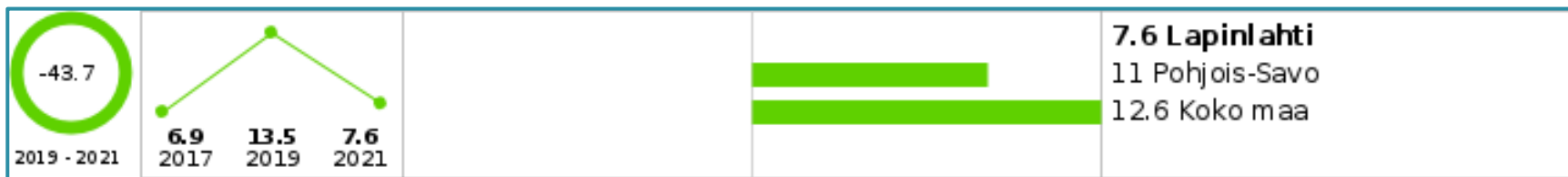
LAPINLAHTI 4. Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäiseminen

Tavoite	Tavoitteen saavuttamiseen tähtäävät toimenpiteet	Eteneminen
Alaikäiset ovat päihteettömiä ja ennaltaehkäistään päihteiden aiheuttamia haittoja ja riippuvuuksia	Päihteet, varhaisen puuttumisen malli	Ei ole luotu
	Nuorisotyö jalkautuu koululle	Koulunuorisotyöntekijän rekrytointi aloitettu 2022
	Koulun päihdesuunnitelma tehty ja käytössä	Ei ole
	Päihdeaiheiset vanhempainillat varhaiskasvatuksessa, ala- ja yläkoulussa säännöllisesti	Otetaan puheeksi vanhempainilloissa. Omat teemaillat verkkovanhempainiltoja.
	Ennalta ehkäisevä päihdetyö kouluille	Kehitettävää
	Pakka-toimintamalli otetaan käyttöön	Osittain käytössä

Kouluterveyskyselyn perusteella nuoret eivät Lapinlahdella käytä alkoholia enempää kuin Pohjois-Savossa tai koko maassa keskimäärin. Myöskään laittomien huumeiden kokeilu ei nouse kouluterveyskyselyssä esiin huolestuttavana. Tavoitteena on kuitenkin, että nuoret ovat päihteettömiä ja siihen on vielä matkaa. Lisäksi kaikki nuorten päihteiden käyttö ei nouse esiin kyselyissä. **Ennaltaehkäisevä päihdetyön kaipaavaa vielä kehittämistä.** Tähän tarvitaan mukaan myös koulut ja elinkeinonharjoittajat.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

L A P I N L A H T I

5. Varhainen tuki (palveluketjut)

Näihin kiinnitämme erityistä huomiota

- Matalan kynnyksen toimintaa ja palveluihin ohjausta on tarjolla ja palveluketjut ovat sujuvat
- Jatkohoitopaikkojen rakenteet, resurssi ja prosessit vahvistuvat
- Pitkäaikaistyöttömien ja nuorten terveystarkastusten sekä jatkoseurantojen määrä lisääntyy

Mitä on tehty:

- Ikäihmisten neuvola aloittanut kunnolla toimintansa Lapinlahdella 2022. Siellä tehdään mm. omaishoitajien terveystarkastukset.
- Gerontologinen sosiaalityöntekijä aloitti tehtävässään vuonna 2022. Gerontologinen sosiaalityöntekijän työpanos on suunnattu ikäihmisten auttamiseen.
- Työttömien terveystarkastuksiin tehdään läheteitä etenkin työllisyyden kuntakokeilun palveluista. Työttömien terveystarkastukset kärsivät resurssipulasta ja tarkastuksiin on usean kuukauden jono.

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä			
	2020	2021	
Pohjois-Savon hyvinvointialue		5,2	5,4
Koko maa		4,6	4,6
Lapinlahti		6,7	5,2

Vaikka Lapinlahden omaishoidon tuen saajien määrä on vähentynyt, se ei tarkoita, että omaishoidettavien määrä olisi vähentynyt. Resursseja ei ole riittänyt kaikille tarvitsijoille. Jos omaishoitosopimusta ei ole, ei myöskään kuulu omaishoitajien muiden palveluiden piiriin kuten terveystarkastukset ja omaishoitajan vapaapäiväjärjestelyt. Tämä **heikentää omaishoitajien jaksamista.**

Tavoite	Tavoitteen saavuttamiseen tähtäävät toimenpiteet	Eteneminen
Matalan kynnyksen palvelujen/ohjauksen ja toimintojen lisääminen	Lisätään ja pidennetään kirjaston aukioloaikojaerityisesti omatoimikirjastossa	Kirjaston omatoimiaikaa lisätty
	Vahvistetaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolella, riskissä olevien tunnistamista, tukea ja ohjausta	Toimintaa kehitetään
Vuodeosaston hoitoaika lyhenee	Vahvistetaan omaishoitajien tukemista, esim. säännölliset vertaistukiryhmät, vapaapäivät, intervallit, tuet	Kehitystyötä ei juuri ole tehty, koska on odotettu hyvinvointialueiden aloittamista ja sen tuomia muutoksia.
	Kehitetään perhehoitoa	
	Kehitetään kotiin tarjottavia hoitoja/ intervallihoitoa	
	Kehitetään kotisairaaloimintaa	
Työttömien terveystarkastusten määrä ja säännöllisyys lisääntyy ja seuranta on säännöllistä	Tiivistetään moniammatillista yhteistyötä ja selkeytetään palvelupolkuja.	Moniammatillinen työryhmä kokoontuu 4 kertaa vuodessa
	Vahvistetaan etsivää työtä.	Toimintaa kehitetään

Kuntien HYTE-kerroin

Prosessi-indikaattorit

Kunnan toiminta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi

Peruskoulut
(4)

Liikunta
(5)

Kulttuuri
(1)

Kuntajohto
(5)

Tulosindikaattorit

Kunnan väestön terveys ja hyvinvointi

Ylipaino

Koettu terveys

Koulu-pudokkaat

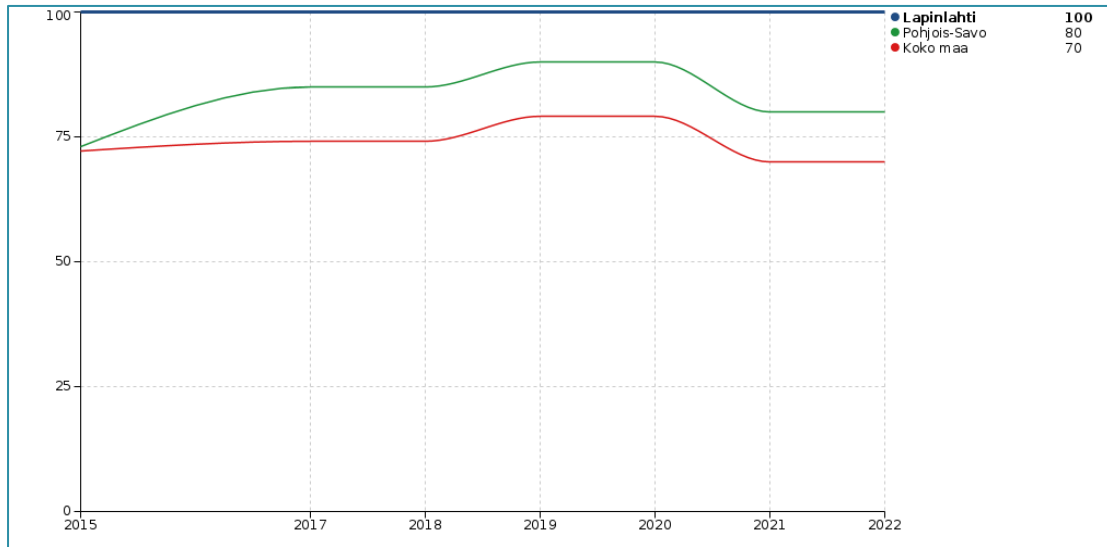
Työkyvyttö-myyseläke

Kaatumis-hoitojaksot

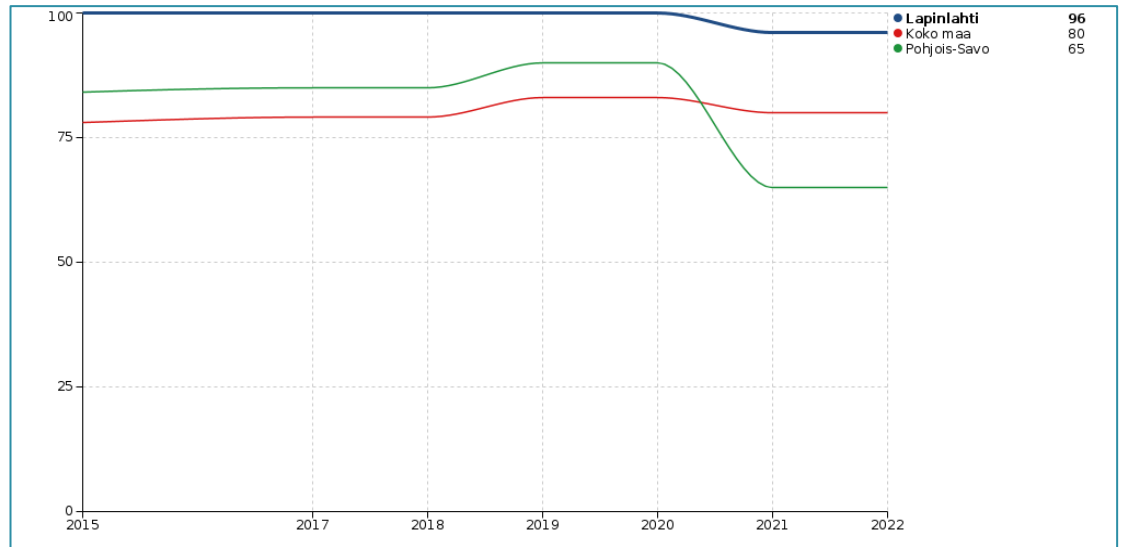
Toimeen-tulotuki

Prosessi-indikaattorit: Peruskoulu

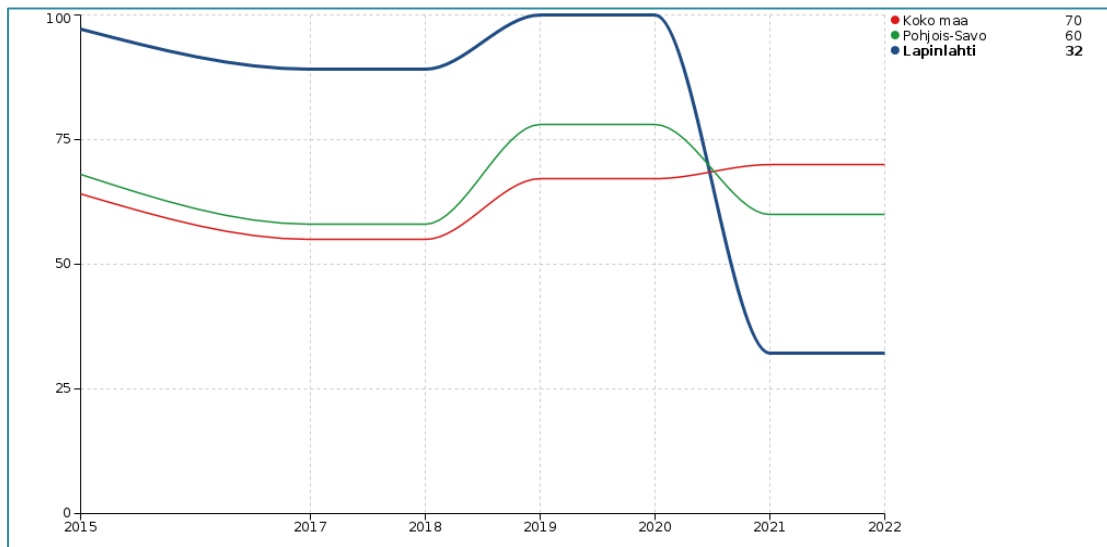
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

Kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

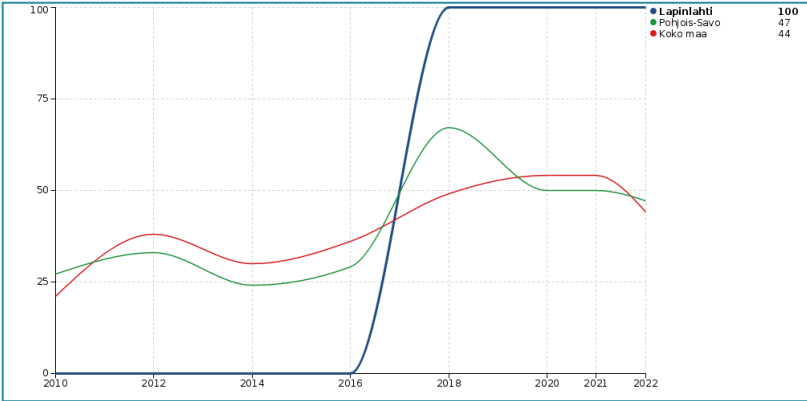

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

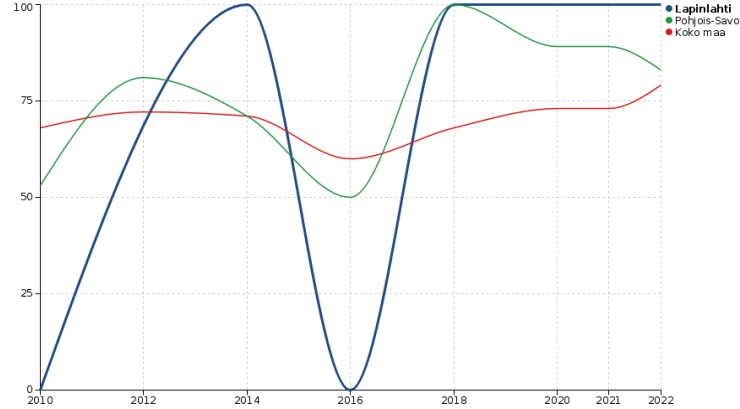

Prosessi-indikaattorit: Liikunta

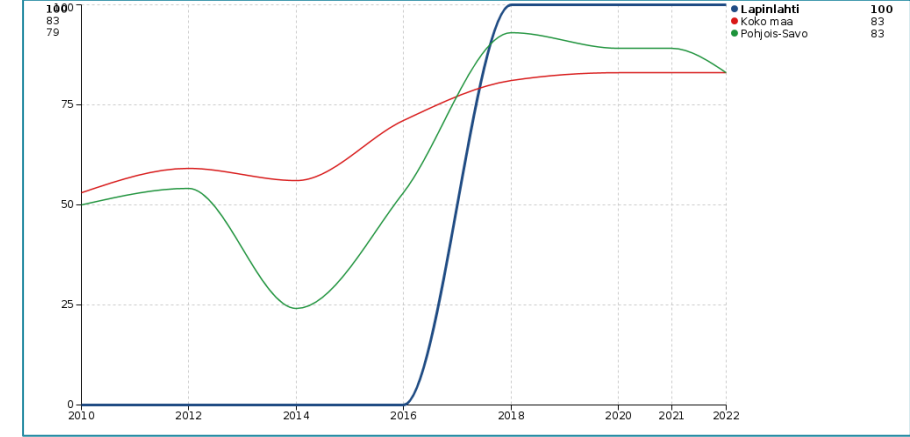
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

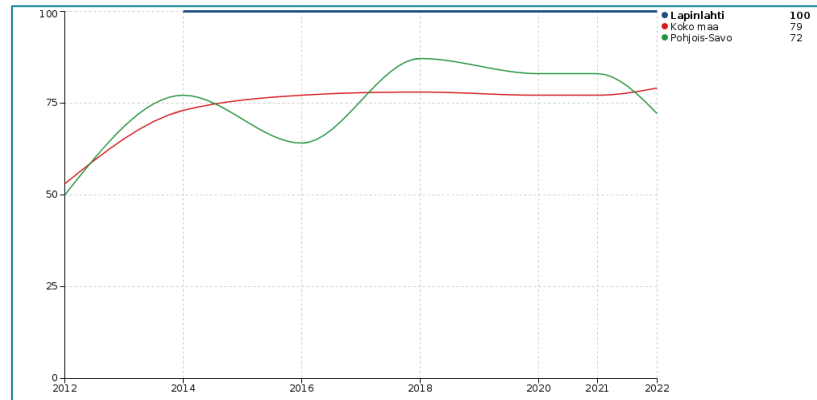
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

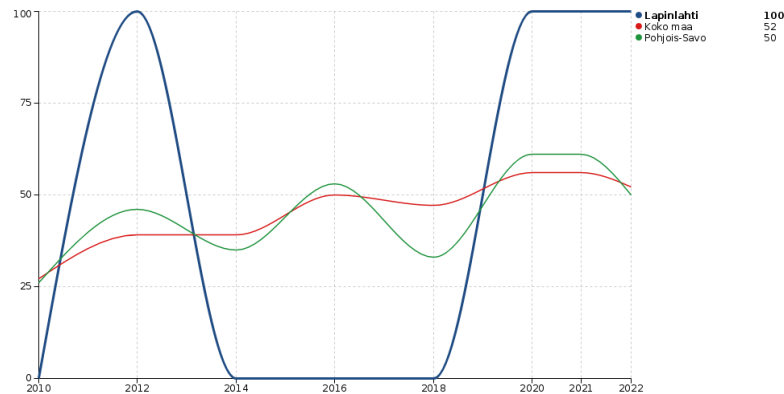
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

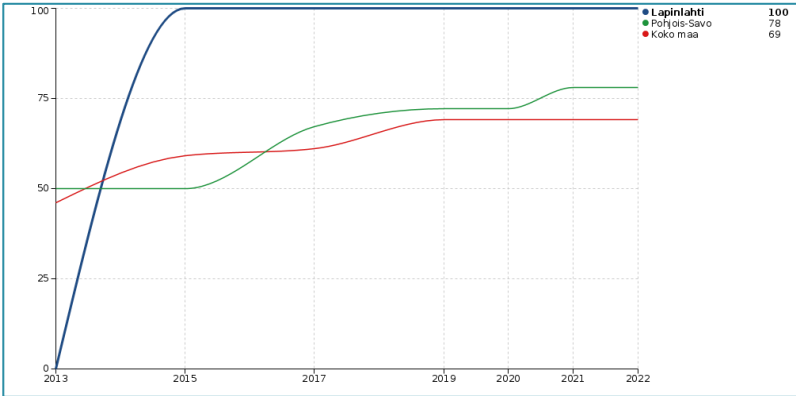
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

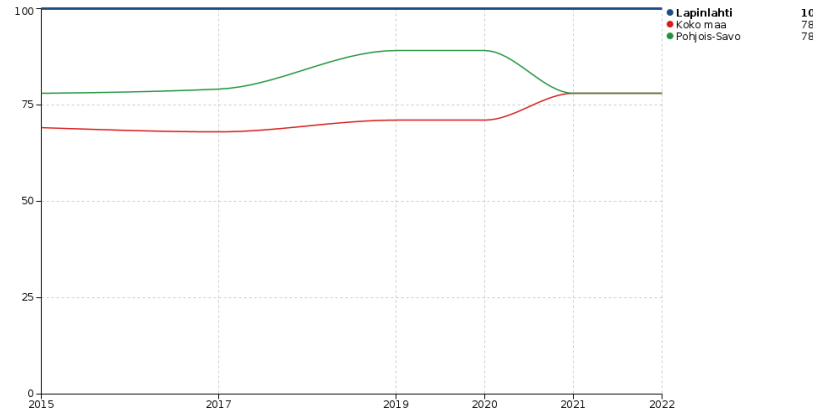
Lapinlahdella liikunnan edistämistyöhön **panostetaan**. Liikuntaan panostaminen ei kuitenkaan vielä näy kuntalaisten liikkumisen lisääntymisenä. Laadukasta liikunnan edistämisen työtä pitää jatkossakin ylläpitää ja kehittää lisää aktivointitoimenpiteitä, jotta kuntalaisten liikkuminen lisääntyisi.

Prosessi-indikaattorit: Kuntajohto

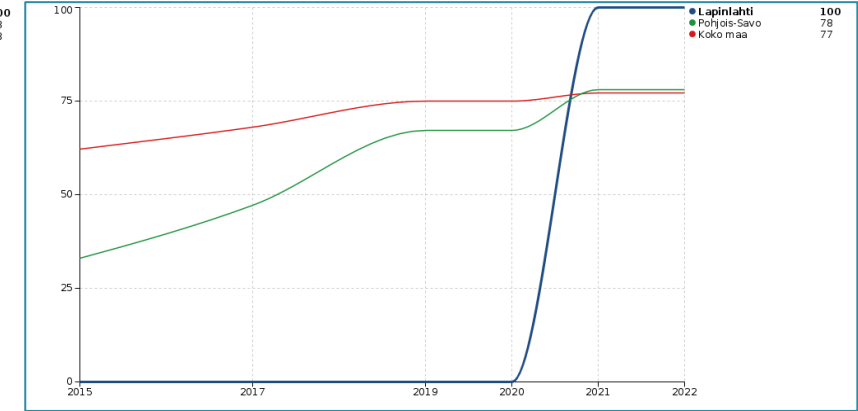
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

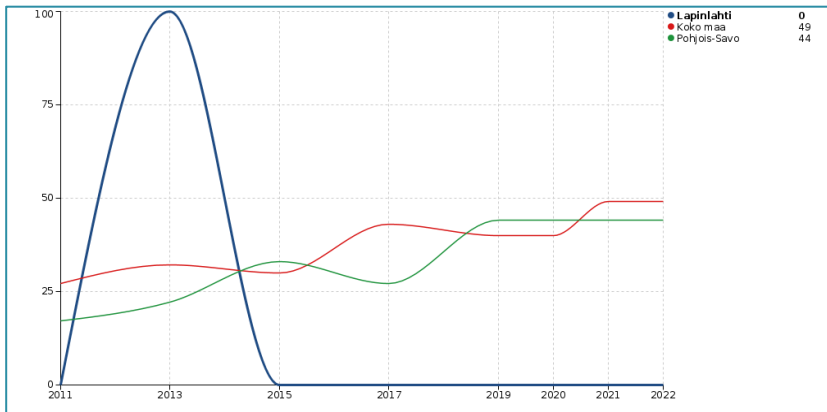
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

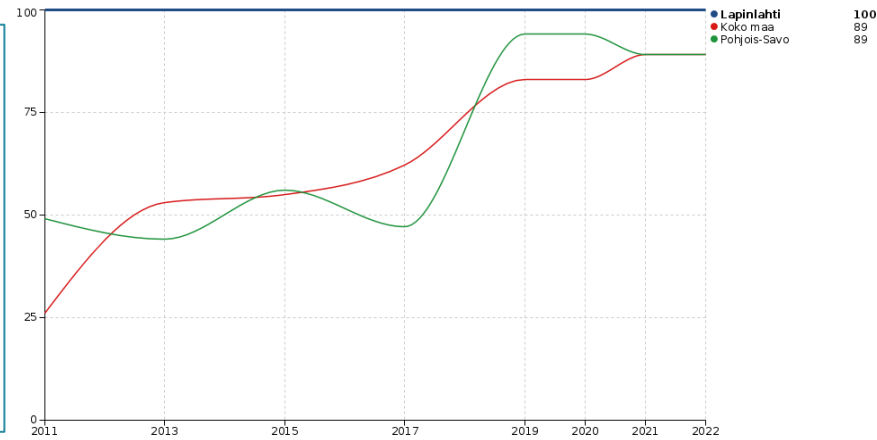
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

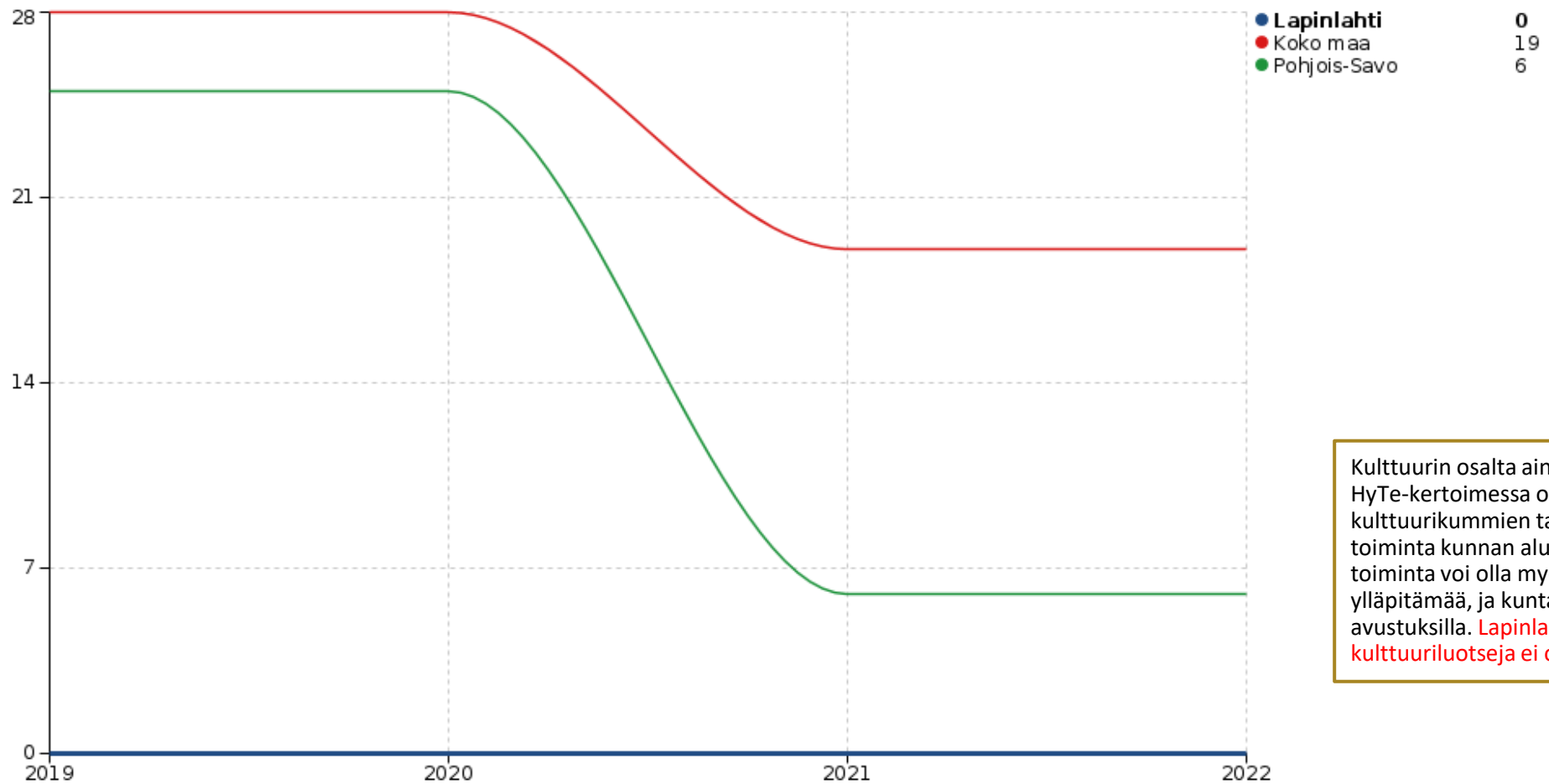
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

Kuntajohdossa terveyden edistäminen on otettu hyvin huomioon. Parannettavaa on tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa, jossa pitää jatkossa ottaa huomioon hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.

Prosessi-indikaattorit: Kulttuuri

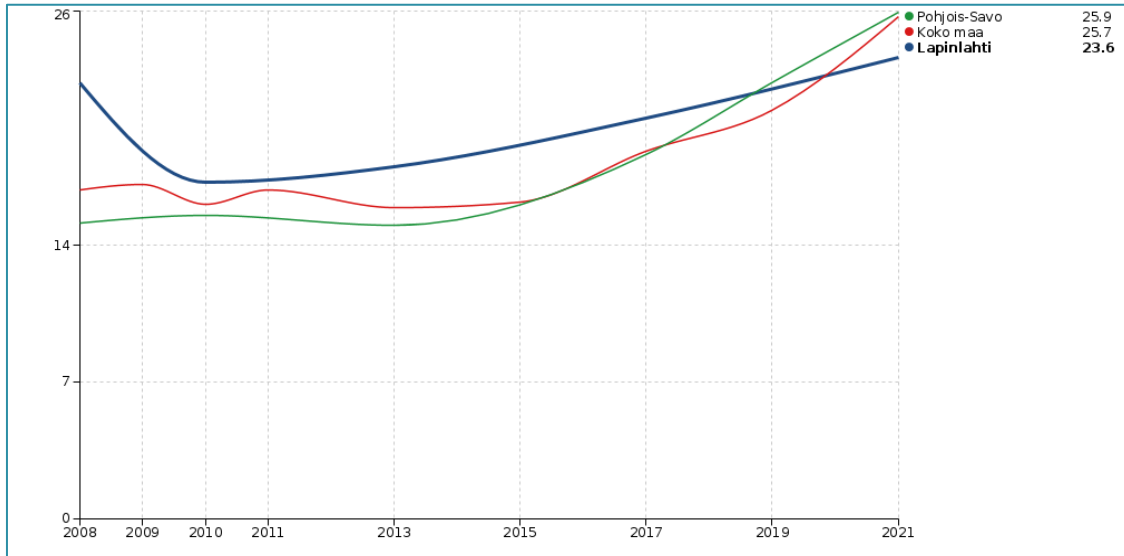
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä

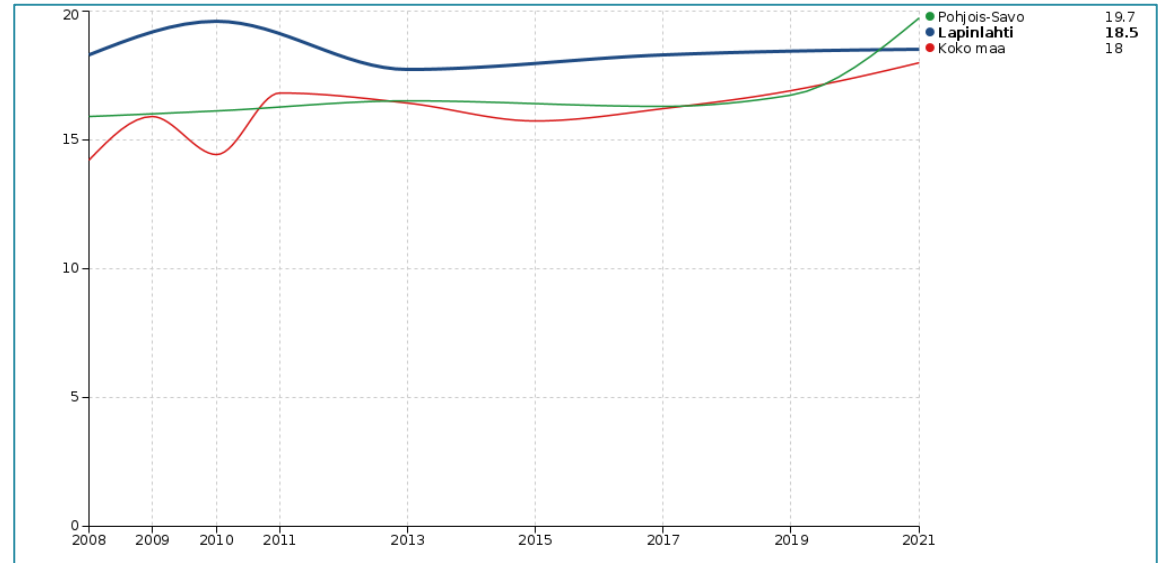
Kulttuurin osalta ainoa mitattava asia HyTe-kertoimessa on kulttuurikummi- tai kulttuuriluotsien toiminta kunnan alueella. Tällainen toiminta voi olla myös järjestöjen ylläpitämää, ja kunta tukee toimintaa avustuksilla. **Lapinlahdella kulttuuriluotseja ei ole.**

Tulosindikaattorit 1/2

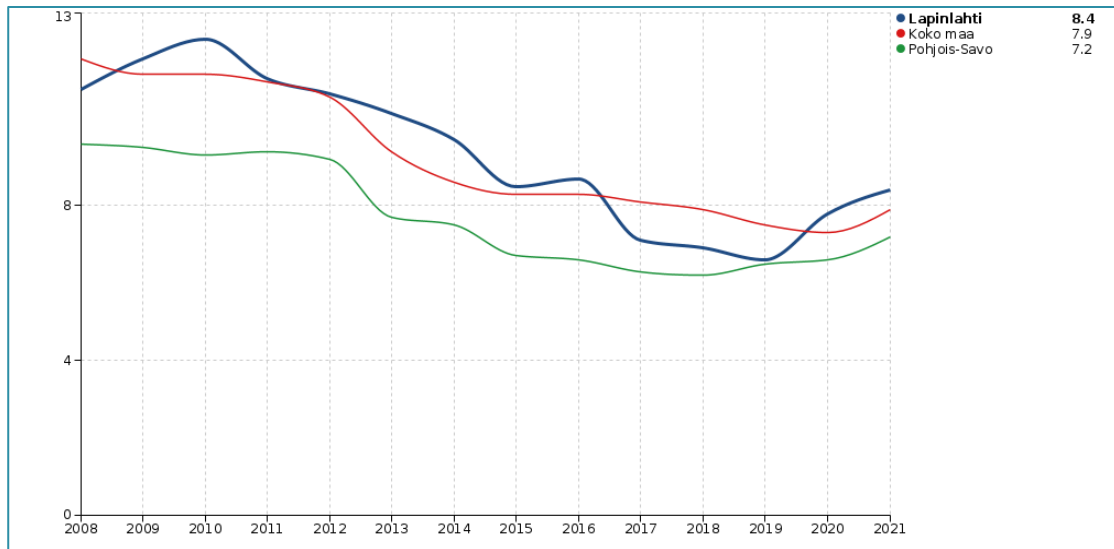
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

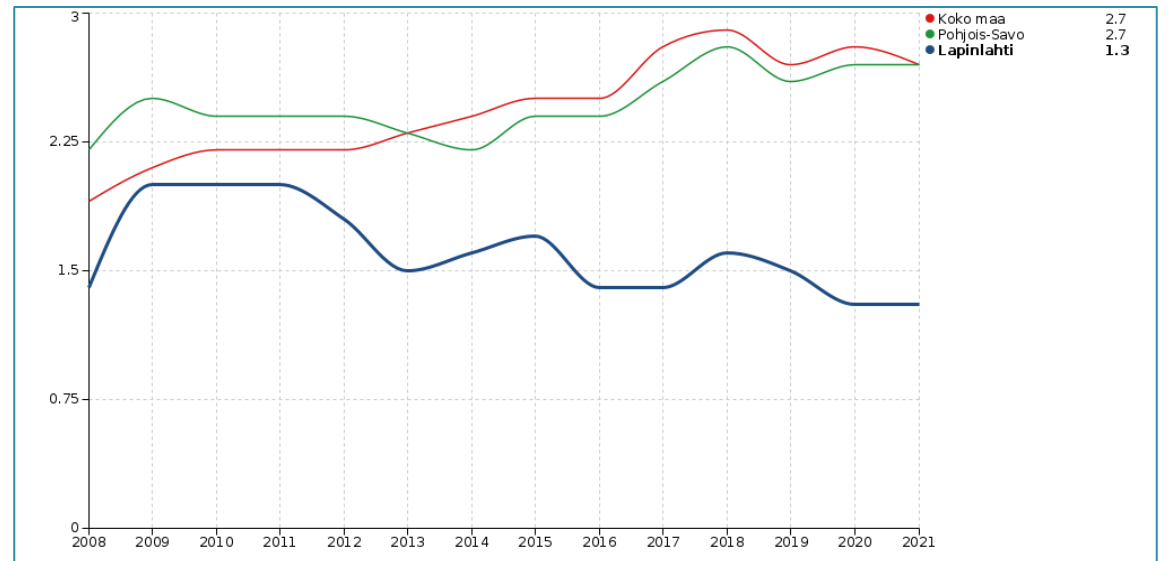
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

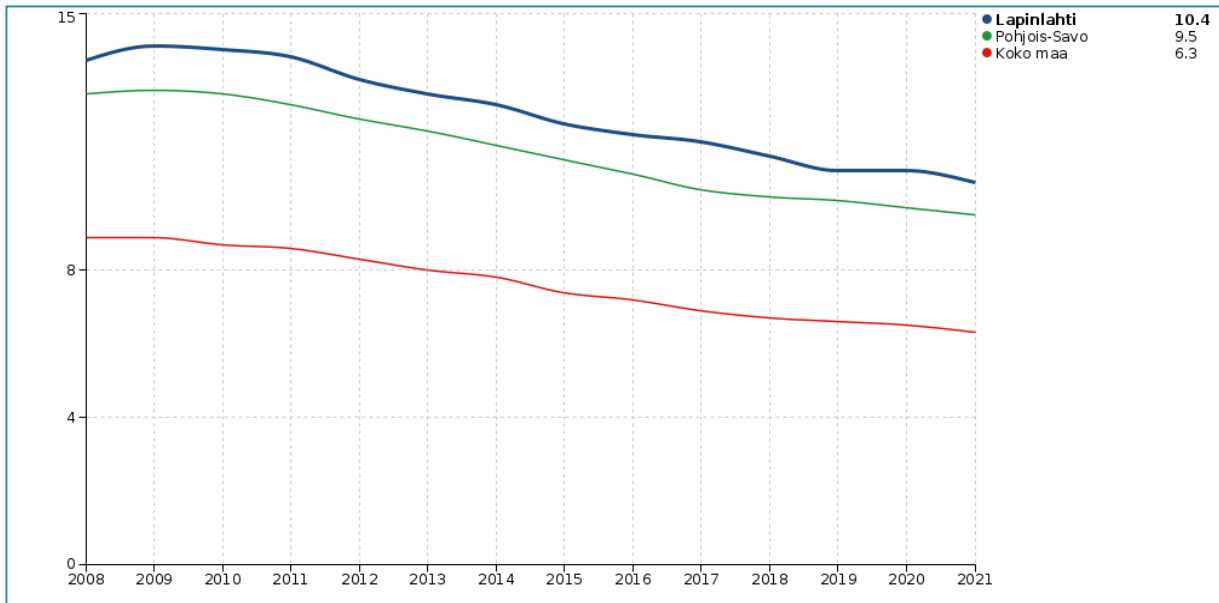

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Tulosindikaattorit 2/2

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Tulosindikaattoreista työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus sekä kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot ovat selkeästi muuta maata **korkeammalla tasolla**. Erityisesti kaatumisen ehkäisyyn on suunnattava toimenpiteitä, koska kaatumiset johtavat kalliisiin murtumahoitoihin terveydenhuollossa ja usein heikentävät toimintakykyä pysyvästi. Tällöin myös kotona asuminen vaarantuu. Kaatumisen ehkäisyä edistää oma työryhmä ja toimenpiteitä on listattu myös kunnan hyvinvointisuunnitelmaan.

HYTE-kerroin 2022

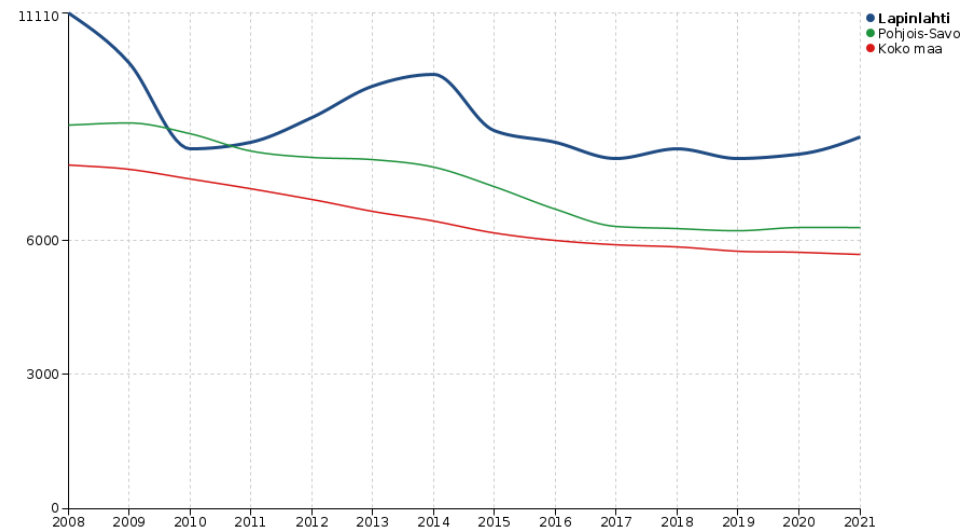
Lapinlahden yhteenlaskettu HYTE-kerroin vuodelta 2022 oli **18,7 €/asukas**. Yhteensä hyvinvoinnin edistämisen määrärahaa tuli **172 500 €**. Asteikolla 0-100 Lapinlahden HYTE-kertoimen pisteet olivat **66**.

LAPINLAHTI

Yhteenveto

Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta

8331
6297
5685

Lapinlahdella menetetään enemmän elinvuosia kuin Pohjois-Savossa tai koko maassa keskimäärin. Suurin syy tähän on elintavoilla hoidettavissa olevat sairaudet. Elintavat kehittyvät lapsuudessa ja ovat melko pysyviä aikuisuudessa. Siksi elintapojen rakentaminen terveyttä edistäviksi on aloitettava varhaislapsuudessa.

Lapset ja perheet

Lapinlahdella lasten hyvinvoinnin haasteista suurimpia ovat ylipaino ja liikkumattomuus. Lapsuuden kasvuympäristöistä merkittävin on koti, joten perheitä on tuettava hyvässä vanhemmuudessa. Tällöin voimavaroja jää myös liikkumiselle, laadukkaalle ravitsemukselle, riittäväälle unelle ja tervettä kasvua edistävälle vuorovaikutukselle. Neuvolalla on tässä iso merkitys, jotta tunnistetaan ajoissa ne perheet, joilla voimavarat ovat vähissä.

Varhaiskasvatus tavoittaa suurimman osan alle kouluikäisistä lapsista. Varhaiskasvatuksessa pystytään vaikuttamaan lasten elintapoihin etenkin ravitsemuksen ja liikunnan osalta. Ruokakasvatus ja liikkuva varhaiskasvatus ovatkin Lapinlahden varhaiskasvatuksessa merkittävässä roolissa ja tätä työtä on tärkeää jatkaa.

Nuoret

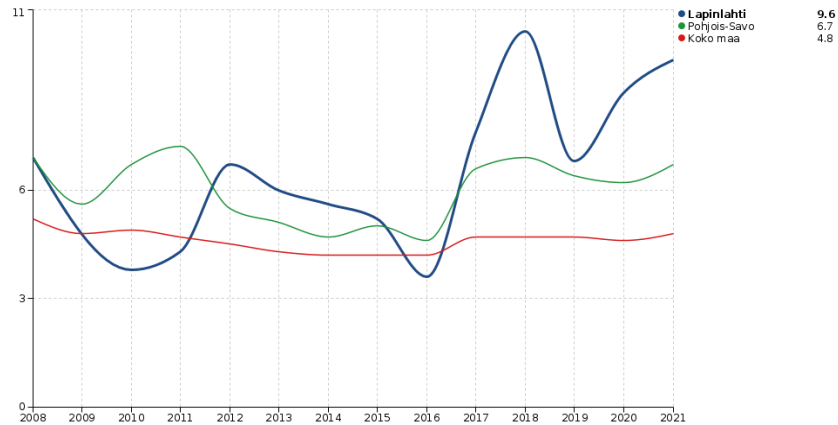
Mielenterveyden haasteet etenkin nuorten keskuudessa ovat huolestuttavasti lisääntyneet Lapinlahdella kuten Pohjois-Savossa ja koko maassa. Juurisyyt mielen pahoinvoinnin taustalla on tärkeää selvittää ja puuttua niihin. Tässä tärkeää on yhteistyö Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa, koska esimerkiksi koulukuraattoreiden ja koulupsykologien palvelut ovat hyvinvointialueen tuottamia.

Uusimmat tutkimustulokset ovat osoittaneet liikunnan suuren merkityksen mielen hyvinvoinnille. Samaan aikaan tilastot näyttävät, kuinka lasten ja nuorten liikkumattomuus ja huono fyysinen kunto on lisääntynyt Lapinlahdella. Olipa näillä asioilla yhteys tai ei, on lapset ja nuoret saatava liikkumaan. Yksi keino tähän on lisätä maksuttomia harrastusmahdollisuuksia suoraan koulupäivän jälkeen.

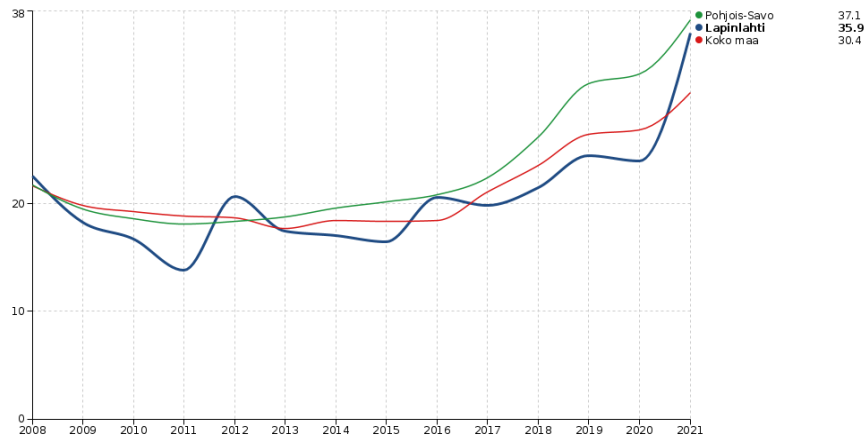

LAPINLAHTI

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Työikäiset

Työikäisillä mielenpahointo on niin ikään lisääntynyt, mikä näkyy esimerkiksi mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrän kasvuna. Pohjois-Savossa mielen pahointo on muuta maata yleisempää ja siksi Pohjois-Savossa on käynnistynyt koko maakunnan kattava Mieliteko-kehitysohjelma, jonka tavoite on lisätä mielen hyvinvointia ja vähentää päihteiden käyttöä Pohjois-Savossa. Ohjelman toteuttamisen mahdollistaa Hyvällä mielellä Pohjois-Savo 2021–2030 -hanke. Lapinlahti on hankkeessa mukana.

Myös aikuisten liikkumattomuus tulee kalliiksi, koska fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen vaikuttaa esimerkiksi työssä jaksamiseen ja töistä suoriutumiseen ja tätä kautta kunnan elinvoimaisuuteen. Jotta työikäiset pysyisivät töissä eläkeikään asti, on tehtävä toimia fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi.

Ikäihmiset

Ikäihmisten kohdalla huomio kohdistuu kaatumisen ehkäisyyn. Ikääntyvän väestön kaatumisen ehkäisyn osalta keskiössä ovat samat hyvinvoinnin edistämisen teemat kuin muillakin ikäryhmillä. Liikkuminen tukee toimintakyvyn ylläpitämistä ja kotona asumista. Lisäksi hyvä fyysinen kunto ehkäisee kaatumisia. Liikkumisen ohella fyysistä kuntoa ylläpitää monipuolinen ravitsemus. Myös ehkäisevä päihdetyö on tärkeää, koska usein kaatumisten taustalla on päihteiden käyttö.

Ikäihmisten kuten muunkin väestön mielen hyvinvointia tuetaan osallisuutta lisäämällä. Tässä ratkaisevassa roolissa kunnan ohella ovat yhdistykset, seurakunnat ja muut yhteisöt. Lapinlahdelle on laadittu osallisuusohjelma vuosille 2022–2025. Ohjelman jalkauttaminen on tärkeä osa kuluvan vuoden hyvinvointityötä kunnassa.